

Een geestelijke weg naar duurzaamheid

Stellingname van de Karmel NGO t.a.v. de klimaatverandering

Uitgangspunten:

1. De wortels van de ecologische crisis zijn verbonden met de manier waarop mensen zich verhouden tot het Goddelijke en tot de natuur.
2. Het menselijk hart kan niet vervuld worden met enig ding minder dan het oneindige.
3. Niets van wat geschapen is kan ooit de plaats innemen van God.
4. God heeft ons geschapen om in harmonie te leven met al het geschapene en met God, de Schepper.
5. Wie dit niet inziet zal proberen tegemoet te komen aan de ongelimiteerde verlangens door consumptiegedrag aan te moedigen op alle mogelijke manieren.
6. De roeping van de Karmel tot contemplatie biedt een weg naar wijsheid, die zowel de mens als de planeet waar we op leven kan genezen.
7. De Karmel-weg van contemplatie herschikt ons menselijk verlangen en helpt ons gelukkig te worden zonder aan elke gril te voldoen.
8. De Karmel-weg kan mensen helpen om de schoonheid van de schepping te waarderen en een weg te zien om het te bewaren voor het welzijn van toekomstige generaties.

Inleiding

De gave die de Karmel van God heeft ontvangen (het Karmelitaanse charisma) is wezenlijk gebaseerd op drie elementen: gebed, gemeenschap en dienstbaarheid. Zij zijn de gidsen op de omvormende geestelijke weg van de Karmelieten en komen samen in contemplatie, een van de elementen van ons charisma dat ze dynamisch verbindt.

De hele werkelijkheid kan gezien worden vanuit een drievoudig perspectief: God, mensen en andere schepsels (beide zichtbaar en onzichtbaar), in wederzijdse beïnvloeding, samen gehouden door de goddelijke kracht, de Geest van God, de omvattende en bewarende bron van de werkelijkheid. De contemplatie van zulk een werkelijkheid is een roep om de alomvattende liefde van God in mensen en andere schepsels te ontdekken en zich daarvan bewust te worden. Zo'n proces vereist een grondige omvorming. De Karmel-weg veronderstelt dat deze omvorming ondersteund wordt door gebed, gemeenschap en dienstbaarheid, die tezamen de weg naar contemplatie zijn.

Ecologie is de menselijke activiteit met betrekking tot het veelomvattende beheer van de natuur om de relaties te regelen binnen en tussen alle geschapen dingen op aarde die alles herbergt. Dit veelomvattend beheer omvat ook de dikwijls vergeten dimensie van het goddelijke. De uitdrukking 'ecologische crisis' of 'milieucrisis' duidt er op dat het veelomvattende beheer van deze relaties gevaar loopt. De crisis komt voort uit een aantal factoren waaronder het gemis aan aandacht voor de goddelijke dimensie van de werkelijkheid, hetgeen duidelijk is in de wijze waarop de westerse samenlevingen zich gedragen. De wortels van de ecologische crisis hangen samen met de menselijke relaties ten opzichte van het goddelijke en de natuur. Als dit zo is dan kan de betekenis van de Karmelcontemplatie beschouwd worden als een belangrijke weg om de goddelijke dimensie van de werkelijkheid te herontdek-

ken. Daarom zijn gebed, gemeenschap en dienstbaarheid vitale wegen tot het gezond maken van de natuur.

De geestelijke wortels van de ecologische crisis

Om de band tussen ecologie en het Karmelcharisma te begrijpen moet men contemplatie begrijpen als een spiritueel pad dat zeer nauw gerelateerd is aan een integratie van de menselijke persoonlijkheid, zowel de donkere als de lichtende kant. Dit is een voortdurende reis naar volwassenheid van de menselijke affectiviteit, intellect en seksualiteit. Deze drie factoren van het mensenleven kunnen gezien worden als delen van de dynamiek van het menselijk verlangen. Karmelieten vatten deze reis naar integratie samen met de zin "leven in knechtschap aan Jezus Christus". Wij geloven dat God ons geschapen heeft voor het leven en om goede relaties te onderhouden met al het geschapene en met God. Wij moeten begrijpen dat de wortels van de huidige ecologische crisis menselijk zijn en niet alleen technisch of wetenschappelijk, alsof ecologische problemen slechts een zaak zijn van enkele veranderingen in technologie. Het is niet voldoende om eenvoudig over te gaan tot nieuwe 'schone' technologieën. Als dat zo was, spraken we niet van een crisis.

De huidige ecologische crisis, duidelijk zichtbaar in de klimaatsverandering, het opraken van energie bronnen en een groeiende kloof tussen de rijkste en armste mensen, schijnt begonnen te zijn met een crisis in de mensen. Gedurende de laatste eeuw hebben grondige sociale veranderingen plaats gevonden. Ons besef van mens te zijn is behoorlijk veranderd. Eerst dachten we van onszelf dat we schepsels waren begiftigd met verstand, zelfgenoegzaamheid en vrijheid, in staat om keuzes te maken aangaande wat het beste en gepast voor ieder van ons zou zijn, en nu begrijpen we dat menselijke wezens nooit genoeg hebben. Nu verwacht men dat technologie, als een zorgzaam kindermisje, elke behoefte en verlangen zal vervullen.

Vanwege de geweldige ontwikkeling in technologie, zijn we in staat geweest om enkele uitzonderlijke stappen te zetten om de natuur te veranderen en de kwaliteit van leven beter en mooier te maken. Maar onze verwachtingen zijn gestegen en vaak verwachten we van de technologie elke wens van ons tegemoet te komen en liefst zonder uitstel. Ons leven is nu van meer gemakken voorzien en gezonder, dankzij de groei van wetenschappelijke kennis. De technologische ontwikkeling wordt gebruikt door economische en culturele modellen om een bepaalde levensstijl te consolideren, namelijk de technocratische westerse levensstijl. Onze westerse samenlevingen hebben verschillende leidende mantra's: groei of sterven; ben je ongelukkig, ga en koop iets; kwantiteit en versnelling. Daarmee zijn de traditionele menselijke ritmes en kringloop van de natuur vergeten. Wij schijnen ons niet bewust dat het technocratische model van menselijke ontwikkeling een menselijke constructie is en niet een oncontroleerbare natuurlijke kracht waar we voor moeten buigen.

De conventionele economische theorie maakt deel uit van het model van technocratische menselijke ontwikkeling. Het is gebaseerd op de logica van onvervuld verlangen. Westerse economieën versterken de tweestrijd tussen menselijk verlangen en hebzucht, door een overvloed aan producten te produceren om tijdelijk aan het menselijk verlangen te voldoen. Bovendien, wereldwijd met elkaar verbonden instituties, geleid door technocratische wetten, hebben hun eigen mythes geschapen. De afwezigheid van materiele goederen wordt gezien als het ergste kwaad en zo worden menselijk verlangen en hebzucht op elk nivo aangemoedigd.

digd. Andere gevaarlijke mantra's zijn: 'vol is beter dan leeg', 'meer is beter dan weinig', 'groot is beter dan klein'. Daarom moeten we alles vullen, alles hebben en alles weten. We hebben een ontwikkelingsmodel dat gebaseerd is op de onervuld-verlangen economie. Het menselijke verlangen kan gemakkelijk gemanipuleerd worden door externe factoren. Externe krachten gaan ons van binnenuit overheersen (controleren) zoals we zien binnen het verschijnsel van globalisering, waar sociale fragmentatie en het scheppen van consumptiegoederen en – diensten door adverteerders wordt aangemoedigd. Wij gebruiken niet langer de dingen die we nodig hebben, maar alles wat ons wordt aangeboden zonder onderscheid. Wij hebben nieuwe behoeftes die we eerst niet hadden. De technische nieuwigheden schijnen kleine illusoire paradijsjes die iedere dag vernieuwd worden en afgestemd op onze toenemende gefragmenteerde wereld. Vandaar dat consumptie ons wordt opgedrongen als de enige weg naar ontwikkeling van onze westerse levensstijl. Het wordt ons opgedrongen door de grote belangen in de lokale economie van de globale bedrijven. Maximale winst gaat ten koste van vele mensenlevens en ten koste van het milieu. In de toekomst zullen er niet genoeg bronnen van energie zijn om te leven omdat we nu vele grondstoffen opmaken tegen de laagste kost en grootste winst.

Een ander dilemma is dat het menselijk verlangen onbegrensd is. Volgens de karmeliet Johannes van het Kruis is 'het menselijk hart niet dan met het oneindige tevreden'. Daarom als het verlangen de vrije teugel wordt gegeven op wereldschaal, zijn de natuurlijke bronnen onvoldoende om haar tevreden te stellen. De aarde stort in. De fysieke grenzen van de planeet zijn te eindig in vergelijking met het ongelimiteerde verlangen.

Afgezien van dit ongelimiteerde verlangen en de economie die gebaseerd is op dit verlangen, is er nog een andere menselijke beperking die een negatieve invloed heeft op de gezondheid van de aarde. Onze dagelijkse activiteiten worden lokaal gedaan, maar hun gevolgen zijn globaal. Dit feit schijnen we niet te beseffen. Deze beperking zien we als het gaat over klimaatverandering. Globale opwarming is een symptoom van het globale sociaaleconomisch model dat uiteindelijk niet duurzaam is. De temperatuur van de planeet gaat omhoog omdat meer kassen voortdurend gassen (GHG's, zoals CO₂, etc) uitstoten. De toename van deze GHG's gassen komen vooral voort uit het gebruik van energie verkregen uit olie, natuurlijk gas en kolen. De meeste hiervan raken op. Er wordt gezegd dat energie verkregen uit olie nog een 30 tot 50 jaar beschikbaar is. De grotere vraag naar energie komt vooral uit hoog ontwikkelde landen, die 25 % van de wereldbevolking huisvesten en van wie de levensstijl gekarakteriseerd kan worden als excessief consumptief. Dat betekent dat wij meer consumeren dan nodig is omdat ons menselijk verlangen steeds door het laatste van het laatste dat ons door de massamedia voortdurend wordt voorgehouden, gemanipuleerd wordt.

Hierbij komt nog dat als gevolg van huidige globale modellen van ontwikkeling en consumptie, sociaal onrecht in veel delen van de wereld heerst. Consumptie gedrag is een luxueuze levensstijl voor de helft van de wereldbevolking, d.w.z. dat slechts technologisch ontwikkelde gemeenschappen van een hoge standaard kunnen genieten door de globale bronnen op te maken. Een kwart van de wereldbevolking consumeert 80 % van de grondstoffen om zo hun levensstijl te kunnen handhaven.

De weg van genezing

De wijsheid van de Karmeltraditie neemt ons mee op de innerlijke reis naar volwassenheid in onze menselijke verlangens. Het helpt ons om te erkennen dat God prioriteit heeft in ons leven. Het menselijke verlangen schijnt zulke unieke karakteristieken te hebben zodat psychologen van alle generaties perplex staan. We hebben onmiddellijke wensen, maar vaak weten we niet precies wat we echt willen. De geestelijke weg voor mensen is om aandacht te schenken aan wat er werkelijk toe doet. Alleen als iemand met alle kracht die in hem is zijn of haar verlangen gericht is in en op God, is het mogelijk een balans en vrede te vinden.

De karmeliet Johannes van het Kruis beschrijft het ontstaan van het ongelimiteerde menselijke verlangen. Hij zegt dat het is alsof God de ziel verwondt en dat het menselijk leven zoekt naar verlichting. In het zoeken naar verlichting kunnen we te veeleisend zijn en dingen vragen die de plaats van God innemen. Dat is altijd de verleiding: om geschapen dingen (zowel materiële als geestelijke dingen zoals succes, plezier, geluk, seks, macht, wetenschap, etc., en ook mensen) tot idolen of goden te maken en hen te vragen om onze onbegrensde verlangens te vervullen..

Er is echter geen mens of ding dat de plaats van God in ons leven kan innemen. De goddelijke wond kan alleen maar geheeld worden door Gods Geest. Johannes van het Kruis leert dat menselijk verlangen altijd het risico loopt om opgedeeld te worden in een veelheid van verlangens die zich hechten aan dingen en mensen en van hen dingen verwacht die ze niet kunnen geven. De karmeliet leert ons dat we noodzakelijkerwijs ons verlangen moet richten op God die alleen harmonie en vrede kan geven. Onze gehechtheden en onbewuste verlangens zijn geen hindernissen die we uit de weg moeten ruimen maar onder ogen moeten zien en integreren in het verlangen naar het oneindige. Dit proces betekent niet dat we dingen moeten verachten, want we hebben ze nodig, maar het is een manier om enige orde te brengen in onze verlangens. De karmelitaanse geestelijke weg ziet het innerlijke van de mens heel erg rommelig en daarom moet het leeg gemaakt worden om het te vullen met God, die de vervulling is van elk menselijk verlangen.

Onze seculiere samenlevingen kunnen niet anders dan de ongelimiteerde verlangens van de mensen te voeden met excessieve consumptie. Natuurrampen, klimaatverandering, lucht en watervervuiling, sociaal onrecht, verarming van vele volken zijn onder andere het gevolg van niet duurzame ontwikkelingsmodellen van productie en consumptie, die gedragen worden door economieën, gebaseerd op de eeuwige onvervulde verlangens van de mens die geen God heeft.

Slotopmerkingen

De roeping van een karmeliet tot contemplatie is een innerlijke reis, die ons leidt tot volwassenheid en onze menselijke verlangens opnieuw ordent. Dit leidt tot genezing van mens en aarde. Mensen moeten het geloof, dat voldoening gevonden kan worden in het verzamelen van materiële goederen, opgeven. Dan eerst zullen we in staat zijn om de aarde te bevrijden van de verplichting om aan dit verlangen steeds méér te voldoen. Zo'n voorstel is zeker niet gemakkelijk want het vereist als eerste stap de erkenning dat menselijk verlangen niet vervuld kan worden door het materiële. Zich openstellen voor de ervaring van de krachtgevende liefde van God kan ons helpen onze verlangens te richten op een eenvoudiger manier van

leven. Dan kunnen we leren dat de onmiddellijke vervulling niet altijd nodig of mogelijk is. Het vraagt een inspanning dat we iets groters en beters kunnen ontvangen.

De karmelitaanse contemplatieve weg van omvorming door middel van gebed, gemeenschap en dienstbaarheid zorgt voor een persoonlijke, gemeenschappelijke en globale genezing en helpt ons te begrijpen dat:

weinig dingen werkelijk nodig zijn in ons leven,

weinig vaak genoeg is,

ongenoegen inherent is aan het leven,

menselijke verlangens en strevingen oneindig zijn, geschapen door God om op Hem gericht te zijn.

Het is noodzakelijk dat de mensheid haar mogelijkheid van zelfvernietiging onder ogen moet zien. Vroeger werd dit door het gevoel voor het heilige begrensd, maar nu schijnt het onbegrensd. Zonder een groei van het besef van de goddelijke dimensie van de werkelijkheid, schijnt een ecologische ramp onvermijdbaar. Het wordt tijd voor contemplatie zo dat we kunnen herontdekken dat al het menselijke verlangen een manifestatie is van een diep verlangen naar God.

In onze gemeenschappen moeten we ons realiseren dat ons locale daden globale gevolgen hebben. Daarom is het urgent dat we onze wijzen van leven en samenleven die de gezondheid van de planeet aantasten, veranderen. We moeten werken aan een economie voor ontwikkeling die gebaseerd is op behoeftes, en niet om te voorzien in een niet te eindigen verlangen naar steeds meer. We proberen mensen te helpen zodat ze tot het besef komen van de noodzaak de kwaliteit van leven te bewaren voor heel de schepping, want God heeft alle mensen en dingen bekleed met een speciale schoonheid die een afspiegeling is van Gods schoonheid.

Auteur: Eduardo Agosta Scarel o.carm., ph.d.